

Nástup Makedonie a Alexandr Veliký

Dějiny antického vojenství (Řecko)

Makedonské vojsko a zbraně

- Filip – Epameinóndas
- **jezdectvo**
  - zde vrcholil způsob života makedonské šlechty
  - přátelé/druzi krále – tzv. *hetairoi*
- reorganizace **pěchoty**
  - zvýšil její význam a posunul ji blíže k jezdectvu
  - = *pezetairoi* (= pěší druhové ve zbrani)
    - silně vyzbrojená jednotka se *saríssami* (5 m)
  - Silná pro obranu, ale málo pohyblivá
  - Nutnost většího výcviku – zdatnost i organizace pohybů a manévřů (vystupování konce *saríssy* do falangy)
- **falanga** působila často jako **kovadlina** a **jízda** jako **kladivo**
  - Relativně statická falanga s vyježenými kopími byla mnohým osudnou poté, co na ni byli nahnáni jízdou, jež se nepříteli většinou snažila obchvátit zprava a působit jako kladivo na kovadlinu
- Další formace pěchoty – *hypaspité*
  - kratší kopí a velký štít (*aspis*), obdoba řeckých jednotek
  - Pohyblivá a útočná pěší jednotka

- **Význam pěchoty posílen** nejen slovně, ale **i prakticky**
  - = přiděl pozemků př. v nových městech a nemuseli ji obdělávat (profes. arm)
- Tzv. **boj spojených zbraní** = spojení různých druhů zbraní v bitvě
- Armáda doplněna různými **odborníky** (žoldáci, spojenci, ...)
  - např. lučištníci, prakovníci, odborníci na obléhací a vrhací stroje
- = pružnost armády a boj prakticky s kýmkoli
- Boj kdykoli v roční době
- Posilování soudržnosti různých kmenů
  - posílení principu družiny u šlechty – snad perský vzor: synové vedoucích rodin vstupovali ve 14 letech na několik let do osobních služeb krále jako **královská pážata** (*paides basilikoi*)
    - politické, vojenské, intelektuální vzdělání a svázání s panovníkem, příslušnost k pážatům byla též zvláštní ctí

Bitva u Chaironeie

- 2. 8. 338 BC
- Makedonie x sjednocené Řecko
  - hlavně Athény a Théby – *hieros lochos*, **posvátná družina**
- Osvědčení makedonské koncepce spojování zbraní
- **L křídlo**
  - jízda zaútočila klínem na Posvátnou družinu a PD padla do posledního muže, i když Makedoncům způsobila těžké ztráty
  - zde velel 18letý AV

- Řecko dobyto a svázáno **symmachií**
  - smlouva o ochraně a obraně proti nepříteli,
  - Makedonie nebyla členem, ale **hegemonem** (vrchní velitel)
  - někde F. podpořil státní převraty pro vznik oligarchie
- **Koncepce všeobecného míru** (*koine eirene*) vypracovaného Řeky ve 4. století BC
- Řekové se zavázali (smlouva + přísaha) udržovat mír a být spojenci při jeho porušení
- 338 mír + vytvoření spolkové rady **synhedrion**
  - *poleis* zde zastoupena dle počtu vojenských jednotek
- Dohoda uzavřena v Korinthu/Isthmu – **Korintský svaz**
  - šlo o formální potvrzení makedonské nadvlády v Řecku (symbolika, zde byl dříve uzavřen mír proti Xerxovi – Thermopyly ...)
  - Peršané i teď jako nepřátelé – hesla svoboda (města v MA) a pomsta (zničení chrámu v Athénách)
  - Nepřipojila se jen Sparta

Alexandrova balkánská kampaň

Válečné střety v rámci BK

- Bitva v průsmyku Šipka
- Bitva u řeky Rositsa
- Alexandrovo překročení Dunaje
- Obléhání Pelionu
- Zničení Théb

Bitva u Haemus – Shipka Pass

- Nezávislí Thrákové a kupci obsadili výšiny Haimu
  - průsmyk, kudy musel AV vyjít a projít
- vozová hradba, ale AV past prohlédl,
- AV hledal jinou cestu, ale musel projít tudy, proto vymyslel plán a těžkooděncům přikázal:

„Až pojedou vozy ze svahu proti nim, měli se ti, jimž to dovolí rovný povrch rozestoupit, tak aby vozy projely mezi nimi, ti, kteří budou ohroženi z několika stran, měli se společně sklonit, případně se položit na zem a vytvořit ze štítů nad sebou ochranný kryt tak, aby vozy proti nim se řítící je v prudkém rozjezdu přeskočily, jak to bývá, a nezpůsobily jim žádnou škodu“ (Arr. 1.1).

- Vše proběhlo, jak AV předpokládal, vozy projely bez škod a žádný muž nezemřel
- AV dal rozkaz lučištníkům přejít z P křídla před falangu a ostřelovat Thráky vždy, když chtěli zaútočit
- AV s tělesnou gardou, hypaspisty a s Agriány přešel na L křídlo (kvůli dorážení lučištníků)
- Brzy došlo ke střetu barbarů a falangy
  - barbari byli rychle zahnáni na útěk
    - Padlo jich asi 1500, zbytek utekl
- AV padly do rukou všechny ženy, děti a poklady (mnoho) – vše poslal k moři a nařídil to rozprodat

Bitva u Lyginus river

- Dále přešel vrchol pohoří a postupoval Haimem proti Tribalům až dorazil k řece Lyginus (Rositsa, Osmia, Vid, Isker - ???)
- Dále postupoval 1 den k Dunaji, ale Syrmos (král Tribalů) poslal ženy a děti na ostrov Peuké na Istru (Dunaj),
  - vojsko Tribalů uteklo a rozdělilo se
    - hlavní část zpět k řece Lyginus – AV změnil směr a táhl proti nim.
- Tribalové se chystali tábořit, ale v tom je AV zastihl, tak zaujali bojové postavení na zalesněném místě u řeky
- AV sešikoval falangu do hloubky a dal se na pochod proti nim
- Lučištníci a prakovníci měli postoupit vpřed a ostřelovat zalesněné místo, kde se Tr. ukrývali, a tak se je snažili vyhnat do volného prostoru, ti se skutečně chytili do pasti a vyrazili proti lehkooděncům
- AV rozkázal **Filótovi**, aby s jízdou z horní Makedonie zaútočil na P křídlo nepřátel (postoupilo nejdále)
- **Hérakleidovi** a **Sópolidovi** rozkázal zaútočit s jezdci z Bottiaie a Amfipole na L křídlo nepřátel
- **AV vedl pěší falangu** proti nepřátelskému středu, ostatní jízda (s luky) byla před ním
- Když falanga zaútočila a do nepřátelských řad vjeli i jezdci, barbaři se dali na útěk lesem k řece
- Padlo 3 000 mužů, ale bylo málo zajatců
  - les před řekou byl hustý a brzy už byla noc
- Podle Ptolemaia z Makedonců padlo 11 jezdců a 40 pěšáků

Bitva u Dunaje a jeho překročení

- Třetí den od bitvy u LR (asi tam byl i odpočinek atp.) dorazil k Dunaji
- Zde zastihl **válečné lodě**, které nechal poslat z **Byzantia** přes Černé moře; a ty dopluly ústím proti proudu řeky
- Na lodě umístil lučištníky s těžkou pěchotou a plul k ostrovu, kam utekla druhá skupina Triballů
- Snaha o vylodění
- Proto se vrátil zpět a chtěl napadnout Gety na druhém břehu, kteří se zde shromáždili na pomoc Triballům
  - bylo zde asi 400 jezdců a 10 000 pěšáků
  - zde se objevuje poprvé *pothos* – pojala ho touha překročit tuto řeku
  - Getové bránili v přechodu, tak AV vyčkal na noc a v místě, kde bylo vysoké obilí, nařídil překročení řeky, aby nebyl zpozorován Gety
  - nařídil shromáždit všechny lodě (přepravní, rybářské, ostatní...) + vlastní lodě + nařídil naplnit kůži/měchy ze stanů senem
    - na těchto plavidlech se přepravilo v noci 1 500 jezdců a 4 000 pěších jednotek

- zde vyčkal do rozbřesku a poté vyrazili
- za polem AV zavedl jízdu na P křídlo, falanze seřazené v čtverhranu velel Níkánorás
- Getům se odvaha AV (překročil Istros během 1 noci nepozorovaně bez mostu) zdála nepochopitelná a sevřenost falangy v nich budila děs
  - Utekli do osady (dn. Zimnicea)
- AV se přiblížil rychle k městu, pěchota šla těsně při řece, aby nebyla obklíčena jízdou Getů
- následně Getové opustili i toto město (špatné opevnění), s sebou vzali tolik žen a dětí, kolik mohli a snažili se dostat do pustých stepí daleko od řeky
- AV se zmocnil města, vše ostatní ukořistil – odvoz dal na starost Meleagrovi a Filipovi, město rozbořil a na břehu Dunaje vykonal děkovné oběti Diovi Zachránci, Héraklovi, který řeku kdysi také přešel a bohu řeky za umožnění snadného přechodu
  - neztratil ani vojáka a vrátil se do tábora na druhý břeh řeky
- V táboře vyčkával, přišli k němu s dary poslové všech ostatních národů žijících u Istru, i poslové od Syrma a Keltů od Iónského zálivu (mohutné postavy)
- všichni chtěli s AV navázat přátelství – AV všechny přijal a dal jim záruky věrnosti
- Historka s Kelty

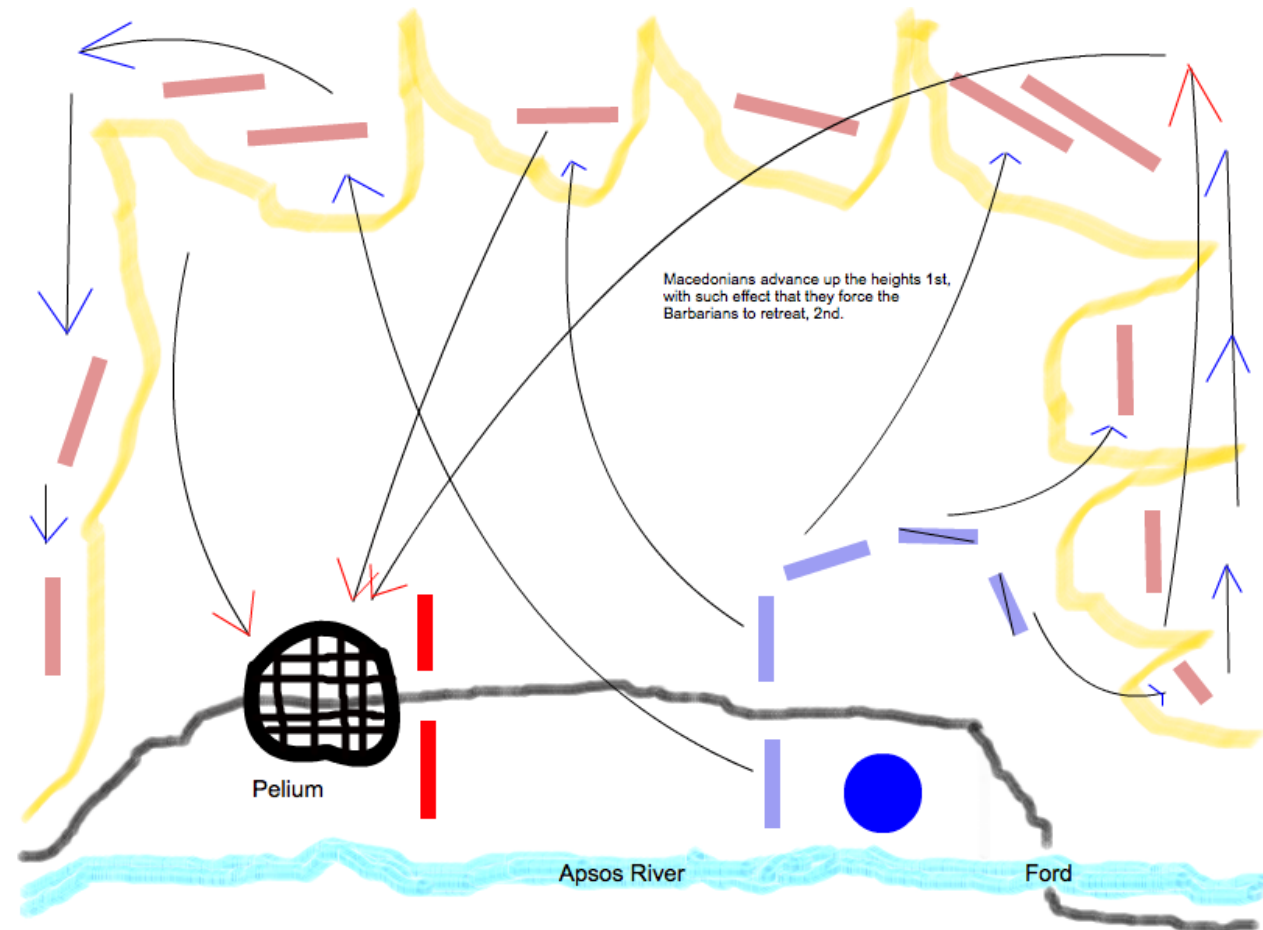
Následně vyrazil k zemi Agriánů a Paionů, ale po cestě se dověděl o vzbouření Kleita a taulantského krále Glauka, a že se jej po cestě pokusí napadnout Autariátové, proto vyrazil co nejrychleji.

- Snažil se zjistit, kdo jsou Autariátové, kolik mají vojska, ...
  - Tehdy k němu vypravil poselstvo jeho přítel Langaros, král Agriánů – ten mu řekl, že jsou to nejhorší vojáci z celé té země a nabídl mu, že do jejich země vtrhne sám, aby se museli starat o sebe, to také udělal.
    - Poté Langaros obdržel od AV veliké počty a ohromné dary a slíbil mu dát za manželku jeho sestru Kynanu, ale Langaros po návratu domů onemocněl a zemřel.

Pelion

- Alexander x Kleitus, král Glaukiás (Illyrové)
- AV 15 000 mužů x Illyrové ? mužů
- Zisk Pelionu

Zničení Théb, postoj Athén

- Povstání
- Zničení Théb
  - krom chrámu a domu Pindara
- Athény ustoupily

Alexandrova asijská kampaň

Bitva u Gráníku

- Duben 334
  - Překročení Helléspontu (160 trirém)
  - Návštěva Tróje
- **Memnón z Rhodu** nechtěl bojovat
  - plán taktiky spálené země --- odříznutí Alexandra od zásob
  - perští velitelé to nepřipustili
- Alexandr
  - Snaha provést útok před příchodem perských posil
    - Nutnost přebrození řeky

Bitva u Gráníku

Makedoňané

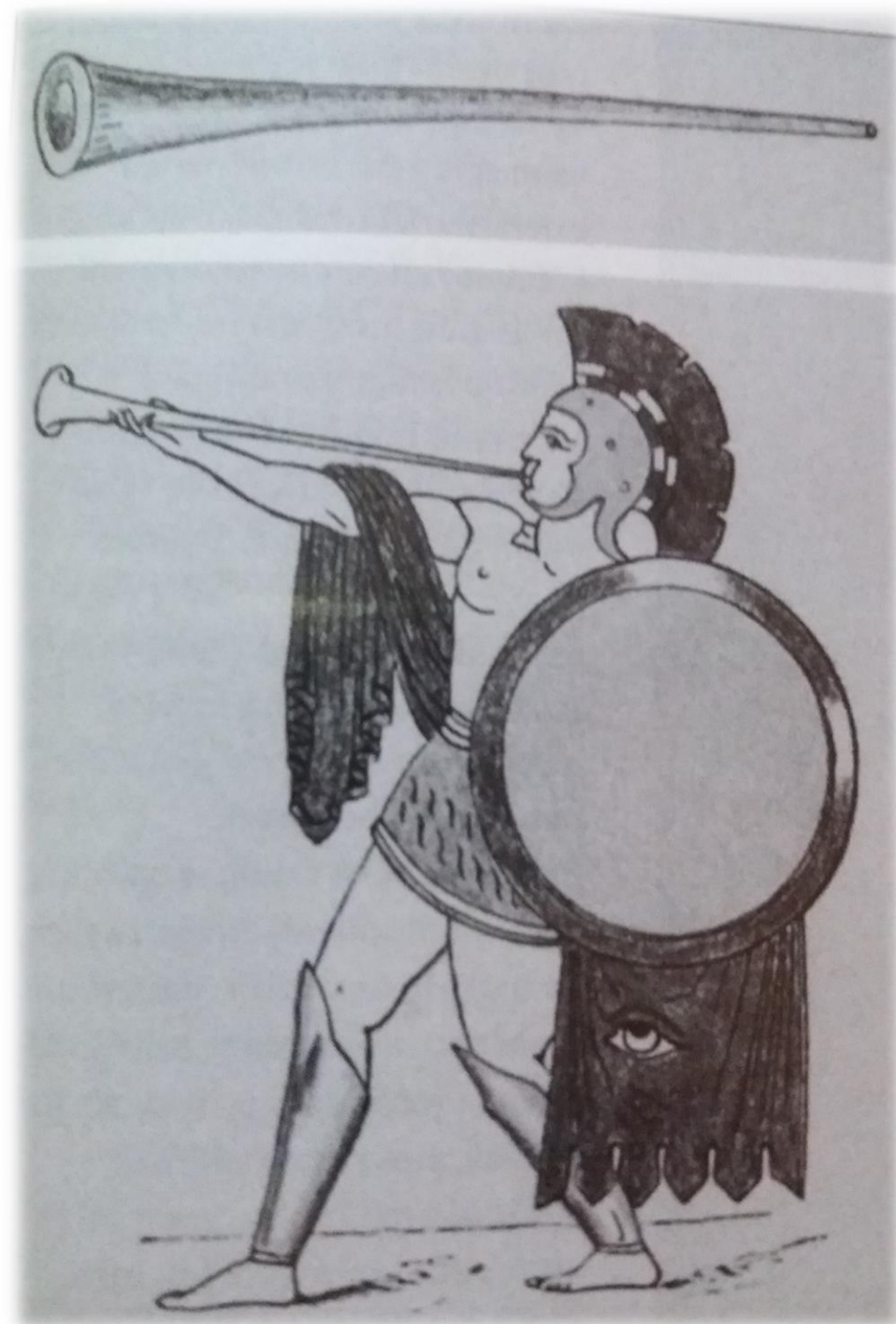
- Alexandr
  - 37 100 mužů
- Hégelochos
  - smíšené oddíly zvědů
    - Sarissoforoi + 500 lehкодěnců
- Ztráty
  - 25 jezdců z jeho druhů, 60 ostatních jezdců, 30 pěšáků
  - Spíše 300-400 mužů
  - Až 4 000 zraněných

Peršané

- Memnón z Rhodu
  - Velitel řeckých žóldnéřů
  - 20 000 pěších + 20 000 jízdy
- Tráty
  - 3 000 pěšáků + 1 000 jezdců

Rozestavení vojsk

- AV – PK
- Parmenion + thessalská jízda – LK
- Makedonská falanga – střed

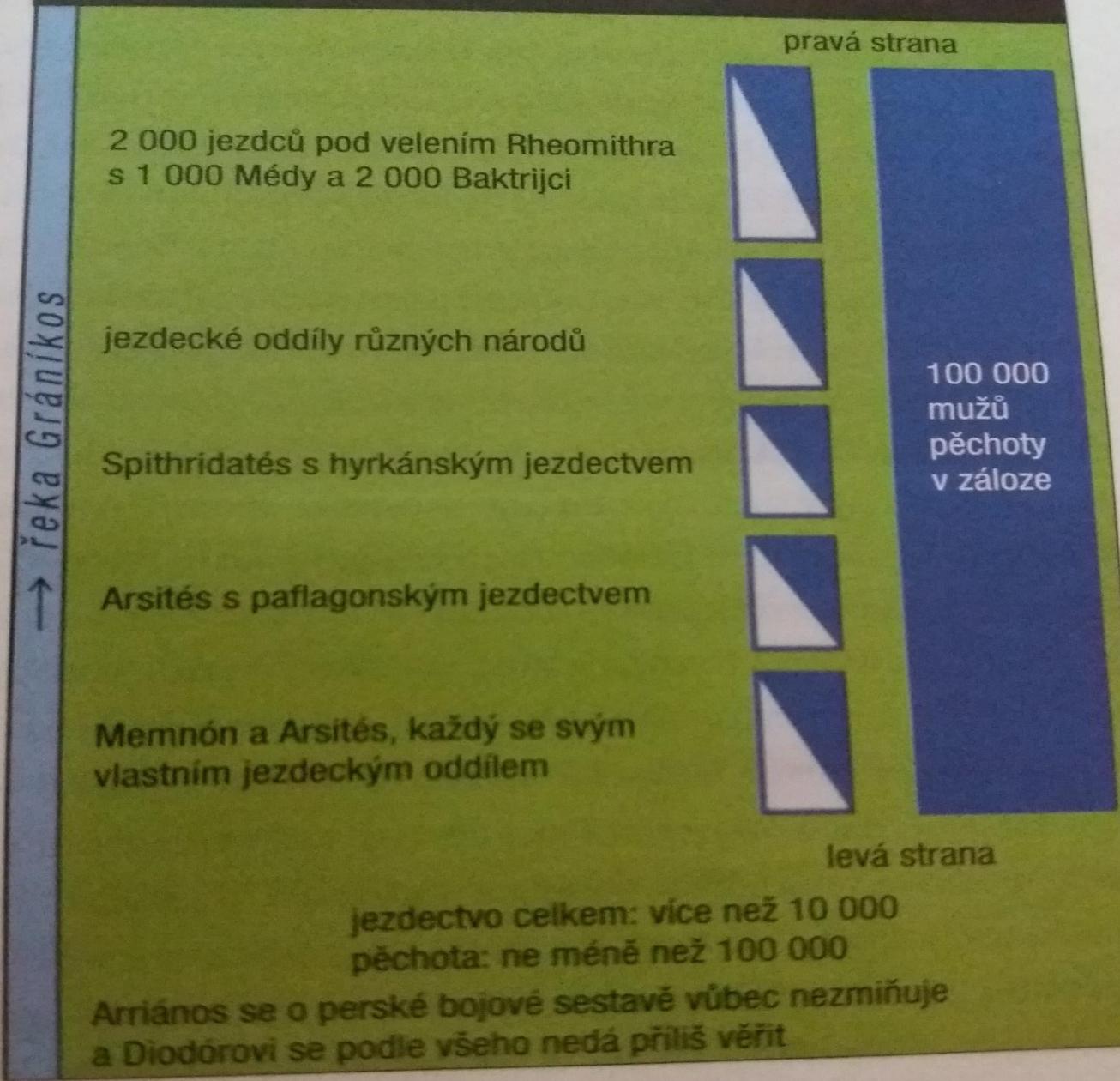

Bitva u Gráníku – Alexandrovo vojsko na levém břehu

vrchní velitelé	jednotky a velitelé	početní síla jednotek
PARMENIÓN	thessalské jezdecktvo (Kalás)	 1 800
	řecké jezdecktvo (Filip, syn Meneláův)	 600
	thrácké jezdecktvo (Agathón)	 150?
ALEXANDR	falanga (Krateros)	
	(Meleagros)	
	(Filip, syn Amyntův)	
	(Amyntás, syn Andromenův)	
	(Koinos)	
	(Perdikkás)	
	hypaspisté (Nikánor)	 3 000
	Amyntás, syn Arrabaiův	 200
	jezdecký oddíl druhů (Sókratés)	
	paiónské jezdecktvo	 150?
	průzkumníci, tj. kopiníci (<i>sarissoforoi</i>)	 600?
	jezdecktvo druhů (Filótás)	 1 600
Agriáni	 500?	
lučištníci	 500?	

↑ řeka Gráníkos

Bitva u Gráníku – bojová sestava Peršanů

↑ řeka Gráníkos

▲ ke Gráníku

průzkumníci (kopiníci/ *sarissoforoi*) • • • • • • • • • •

lehkooděnci (500 mužů) • • • • • • • • • •

} Hégelochos

falanga

jezdectvo

jezdectvo

falanga

zásobovací oddíl

Postup přes *oudenos chorion*

- Alexandr se s jízdou na PK snažil přebrodit proti proudu řeky na její protější stranu a provést obchvat jízdou
- Byl pozorován protivníkem, ale brzy zazněl signál k útoku a tak o něj ztratili zájem, navíc zmizel v členitém terénu a zákrutech řeky
- Makedonský přední voj se vrhl do řeky
- Parmenion na LK měl obrannou fci
  - Hrozilo, že nepřítel provede stejný obchvat a napadne makedonský střed ze zadu
  - Čekal s thessalskými jezdci za řekou, dokud nedojde k přímému střetu, který by mu umožnil také přejít řeku
- Bylo nutné mít silné LK, aby umožnilo výpad PK ---- Parmenion

LA VERTU SURMONTE TOVT OBSTACLE .

Alexandre ayant passé le Granique, attaque les Perses a forces inegales,
a met en fuite leur innombrable multitude.

VIRTUS OMNI OBICE MAIOR

Alexander superato Granico, Persas imparibus copijs aggrreditur,
eorumque innumerabilem exercitum fundit.

Gravé par M. Audouin, sur le tableau de 1757 le Grand, premier Duc de Berry.
Ce tableau est dans le cabinet de son M^{te} il a 18 pieds de haut sur 30 pieds de long.

Enlaid par M. Audouin, sur tableau par le Duc de Berry, premier Duc de Berry.
ce tableau est dans le cabinet de son M^{te} il a 18 pieds de haut sur 30 pieds de long.

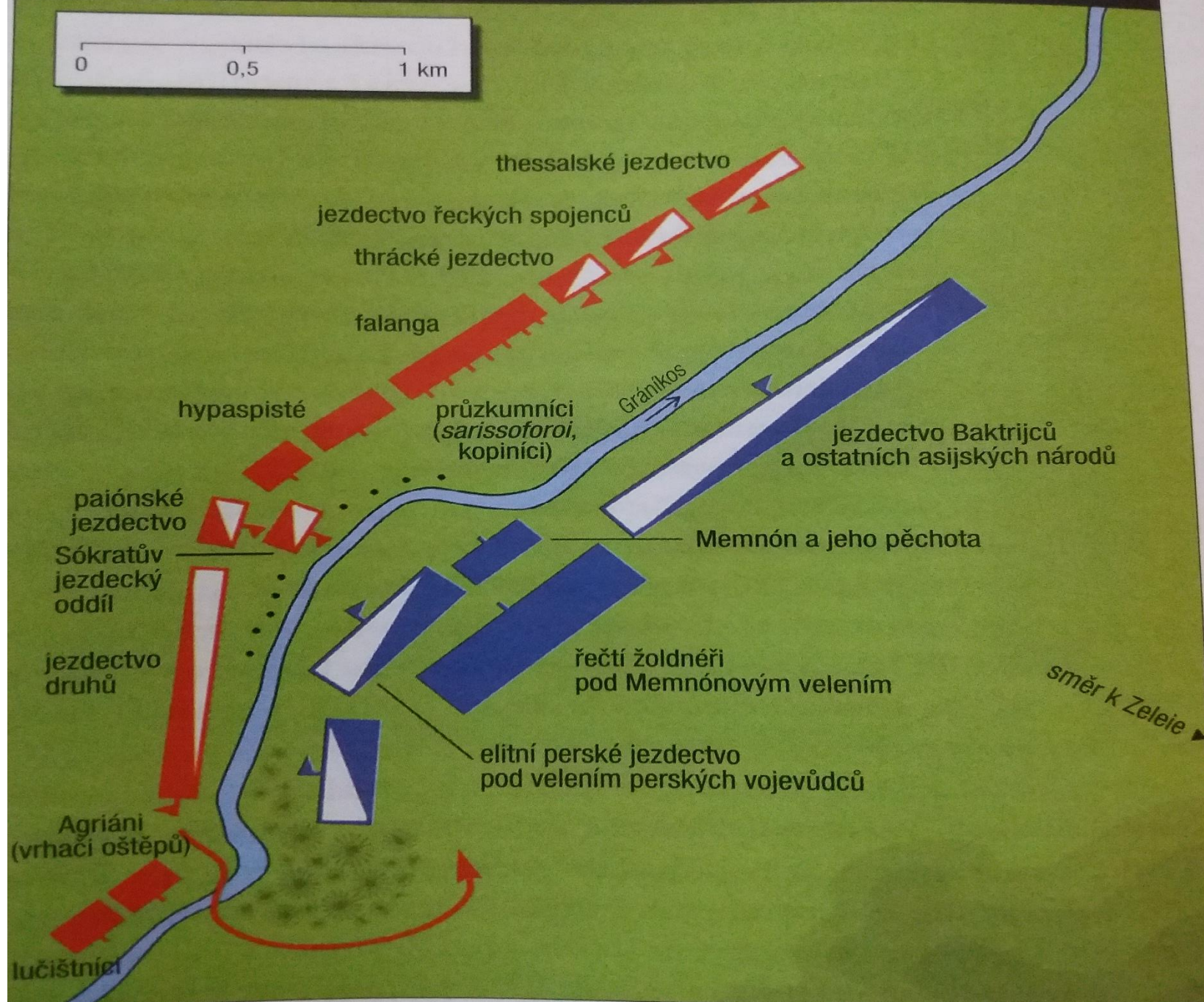
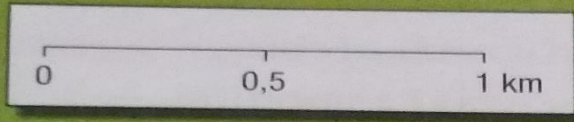
útok

- Útok zahajoval obvykle AV na PK
- U Gráníku jej zahájil makedonský střed
  - Makedonská falanga + jízda před ní (asi přesun zprava)
  - Velké ztráty
    - Boj proti výhodně postavenému nepříteli, vystavení lučištníkům, střet s jízdou a Memnónovými jednotkami

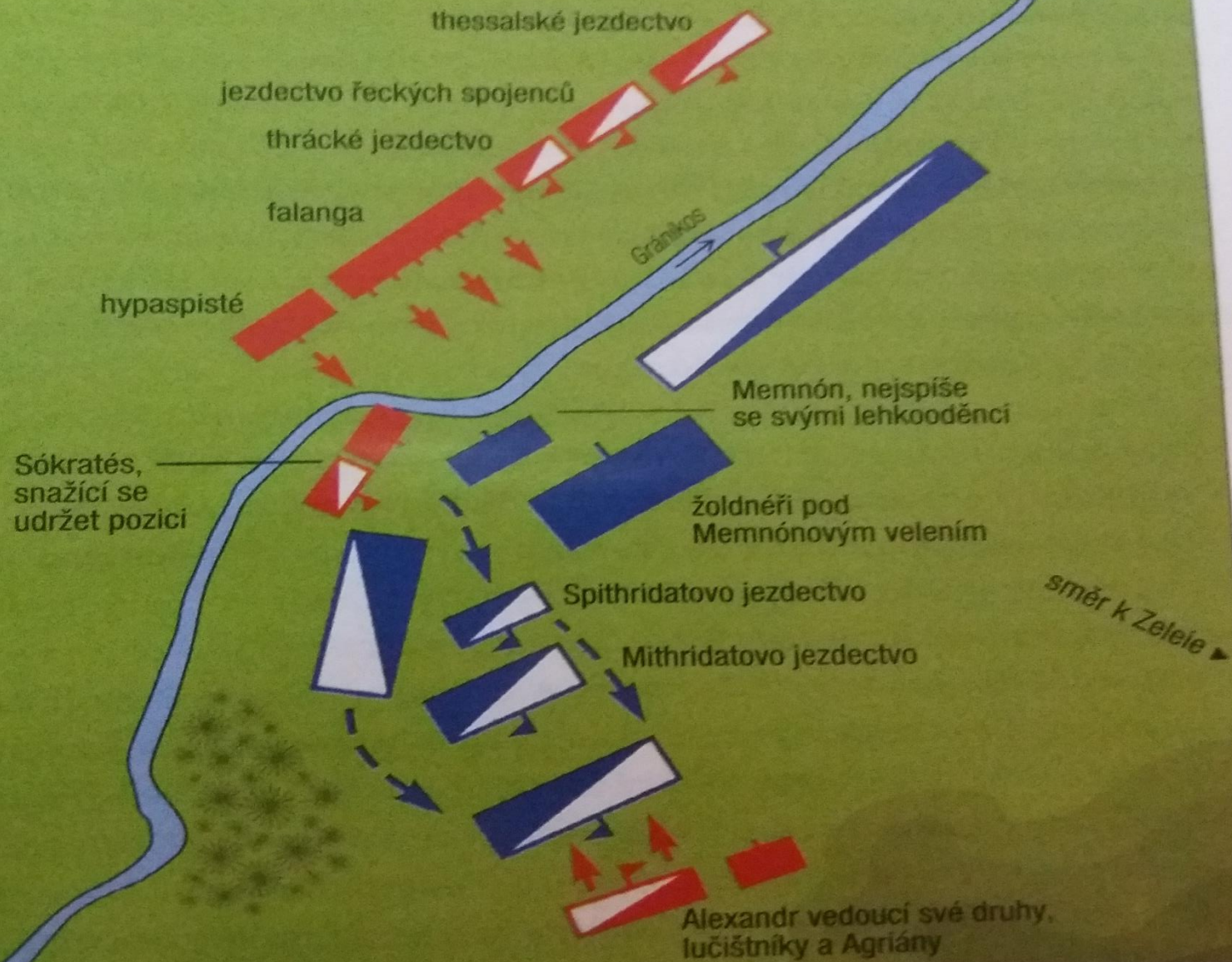
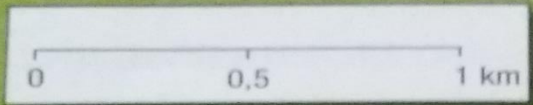
Alexandrův manévr

- Manévr proti početnějšimu protivníkovi byl dlouhý a náročný
- AV se objevil na perském LK a značně je překvapil
- AV přesun znamenal snížení tlaku na do té doby silně tísněný makedonský střed, který se lehce stáhl a využil tak tlaku Alex. útoku
- S přesunem množství perských jednotek proti AV a druhům zvýšil střed tlak na přechod řeky
- Perská jízda se tak dostala do makedonských kleští

Bitva u Gráníku – první fáze, Alexandrův útok

Bitva u Gráníku – druhá fáze

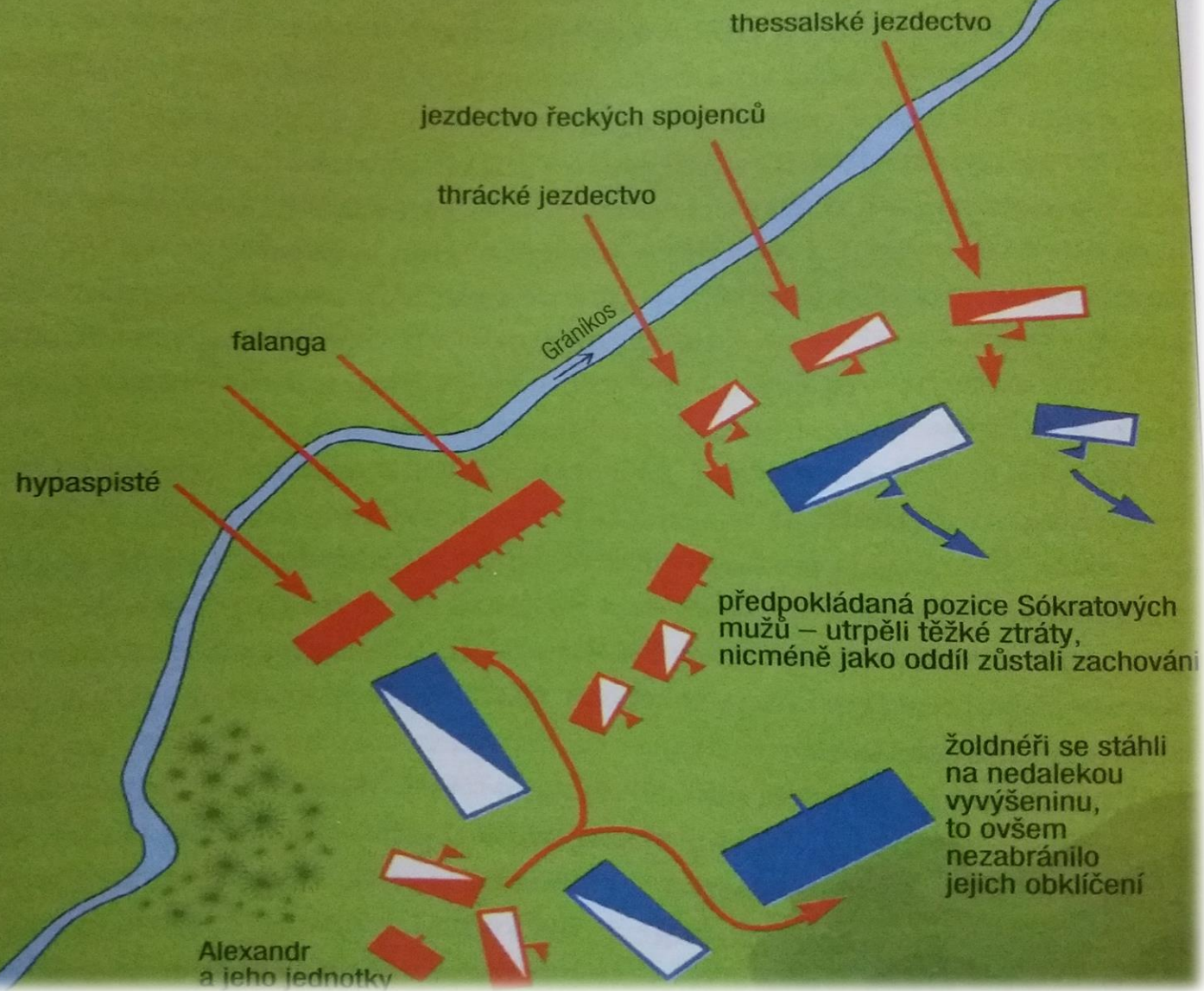
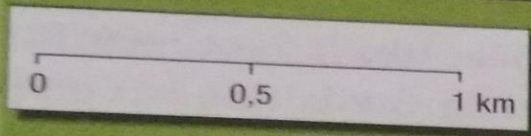
Osobní střet velitelů

- **AV** zlomil kopí, obdobně i **Arétis**, nové mu tak podal jeho korintský stážce **Démarátos**
- Tehdy AV zahlédl prince **Mithridata** (zetě Dáreia), který vedl jízdní útok klínem do středu bojů a jel o kus napřed před ostatními
- AV vyrazil proti němu a kopím jej zasáhl do tváře
- V tom dorazil **Rhoisakés** (bratr perského vojevůdce **Spithridata**) a sekl mečem Alexandra do hlavy tak silně, že mu rozpůlil helmu; Alexandr se obrátil a kopím Rhoisaka probodl
- Současně už dorazil i **Spithridatés**, ale těsně než stihl provést smrtící útok proti AV, na něj zaútočil **Kleitos** a Peršanovi usekl rameno

Perská defenziva

- V tento okamžik bylo možné, aby jízda i pěchota úplně překročily řeku
- Peršané byli zatlačeni do defenzivy
- Defenziva se v oddílech postavených proti Alexandrovi měnila v prostý útěk
- Makedonské falangy se plně zformovaly

Bitva u Gráníku – třetí a závěrečná fáze

Po bitvě

- Memnón uprchl (snad předstíral smrt)
- Pohřbení všech mrtvých
- Osvobození od daní a dalších odvodů rodin padlých mužů
- Návštěva všech raněných vojáků
- 2 000 zajatých řeckých žoldnéřů poslal na nucené práce do Makedonie
- Zbraně a zbroj do chrámu v Athénách jako děkovný dar (300 ks)
  - Nápis, že kořist vydobil „*Alexandr a Řekové (s výjimkou Lakedaimonských) od barbarů obývajících Asii.*“
- Obsazení Daskylionu (umístění perské posádky) a **pochod na Sardy**

Postup v MA

- **Sardy a Efesos**
  - otevření bran
- **Memnón**
  - námořní partyzánská válka
    - snaha AV odříznout od zásob
    - zásobování a podpora měst, která se proti AV bránila
- **Miléto**
  - 160 válečných lodí x 400 lodí Peršané
    - Opuštění kotviště u Ladé, vyhnutí se střetu, obsazení vjezdu do přístavu
  - 300 řeckých žoldnéřů (ostrov)
- **Mágnésia a Tralles**
  - otevření bran
- **Halikarnásson**
  - Podpora Memnóna z moře, dlouhé obléhání a výboje proti obléhací technice
  - Nakonec posádka ustoupila a město dobyto

Memnón velitelem

- Memnón
  - získal Chios
  - Dáriem jmenován jako nejvyšší velitel v JZ Asii
  - Brzy ale umírá

Bitva u Issu 333 BC

Bitva u Issu – Alexandrův postup

Síla vojska

Makedoňané

- Asi 30 000 mužů
- Ztráty
  - 452 zabitý
  - Asi 4 000 zraněných

Peršané

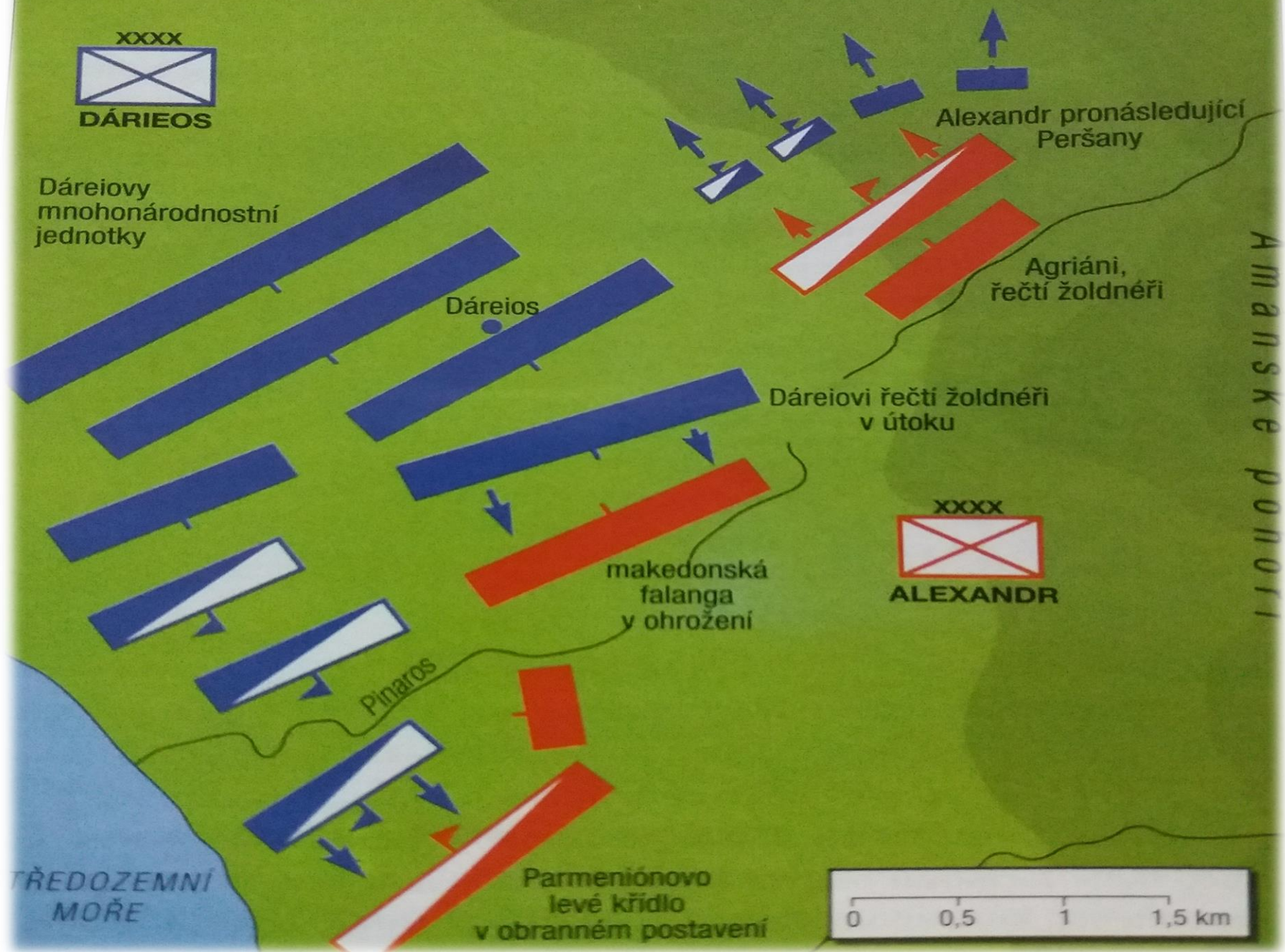
- Prameny 600 000 mužů
  - Nadsazené?
  - I s doprovodnými oddíly?
  - Nevyloučitelné ...
- Moderní odhad 100 000 mužů
- Ztráty
  - 100 000 mužů (prameny)
  - 10 000 + 10 000 mužů

Rozestavení vojska

- **Lučištníci a Agriáni na PK** na úpatí hor – Peršané se zde pokoušeli o obklíčení armády AV
  - Nepřítele donutili k ústupu
- **Všem na L od cetra** velel **Parmenión**
  - X početné perské jezdeckvo
  - AV poslal na podporu Parmenióna théssalskou jízdu
  - Následně k sobě ale stáhl 2 oddíly druhů
- **AV PK**

Bitva u Issu – kritická fáze

- V tomto střetu zemřelo 120 významných vojáků
  - E.g. Vyšší důstojník **Ptolemaios**, syn Seleuka
- AV **pronásledování Dáreia** až do soumraku
- Mnoho žen a dětí v táboře, **Dáreiova manželka**
  - AV se k nim zachoval rytířsky
- AV zraněn na noze
- AV se:
  - zúčastnil pohřbu padlých,
  - navštívil všechny raněné
  - štědře obdaroval statečné v boji

Bitva u Issu – obrat

Alexander

Myriandros

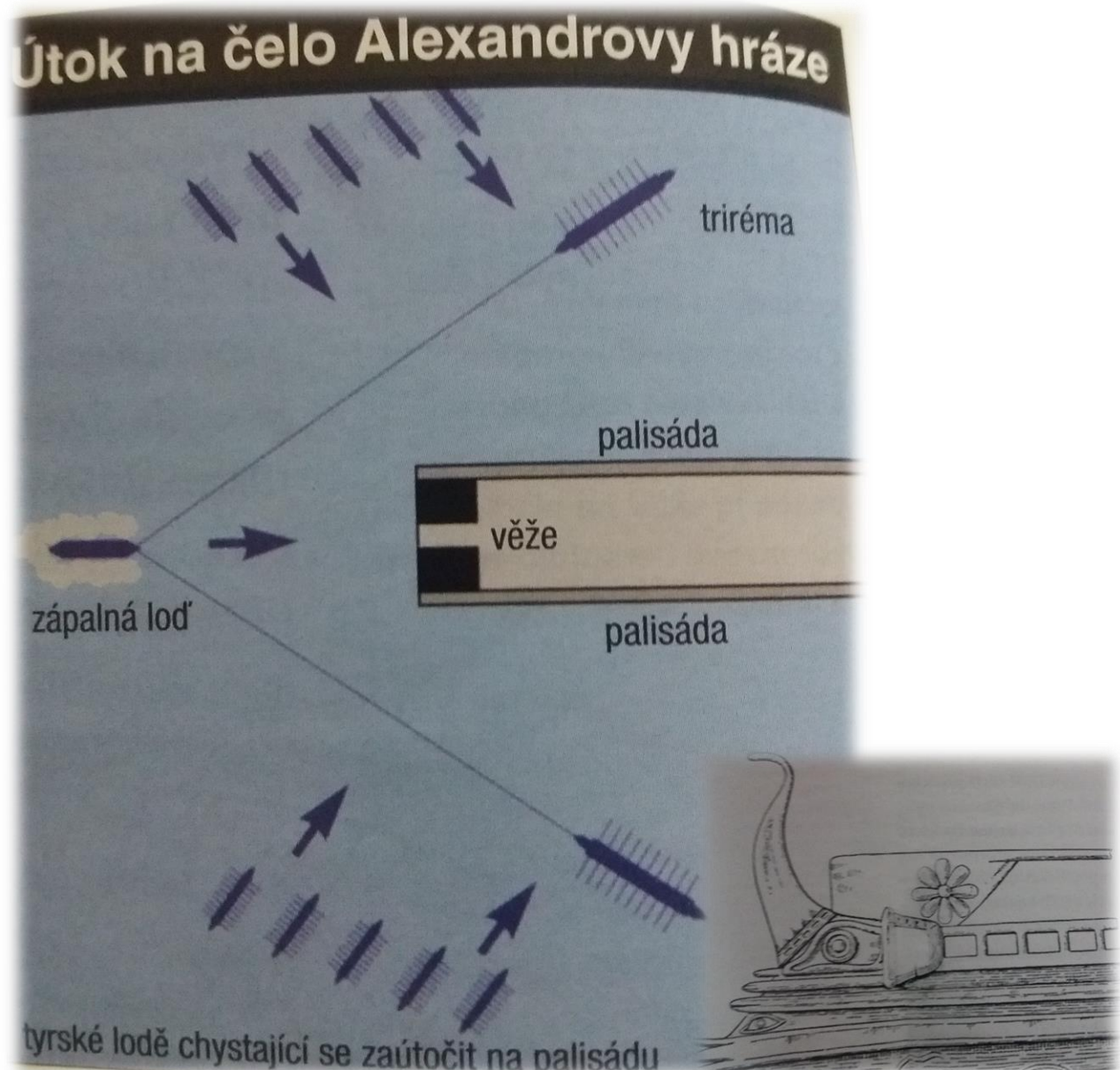
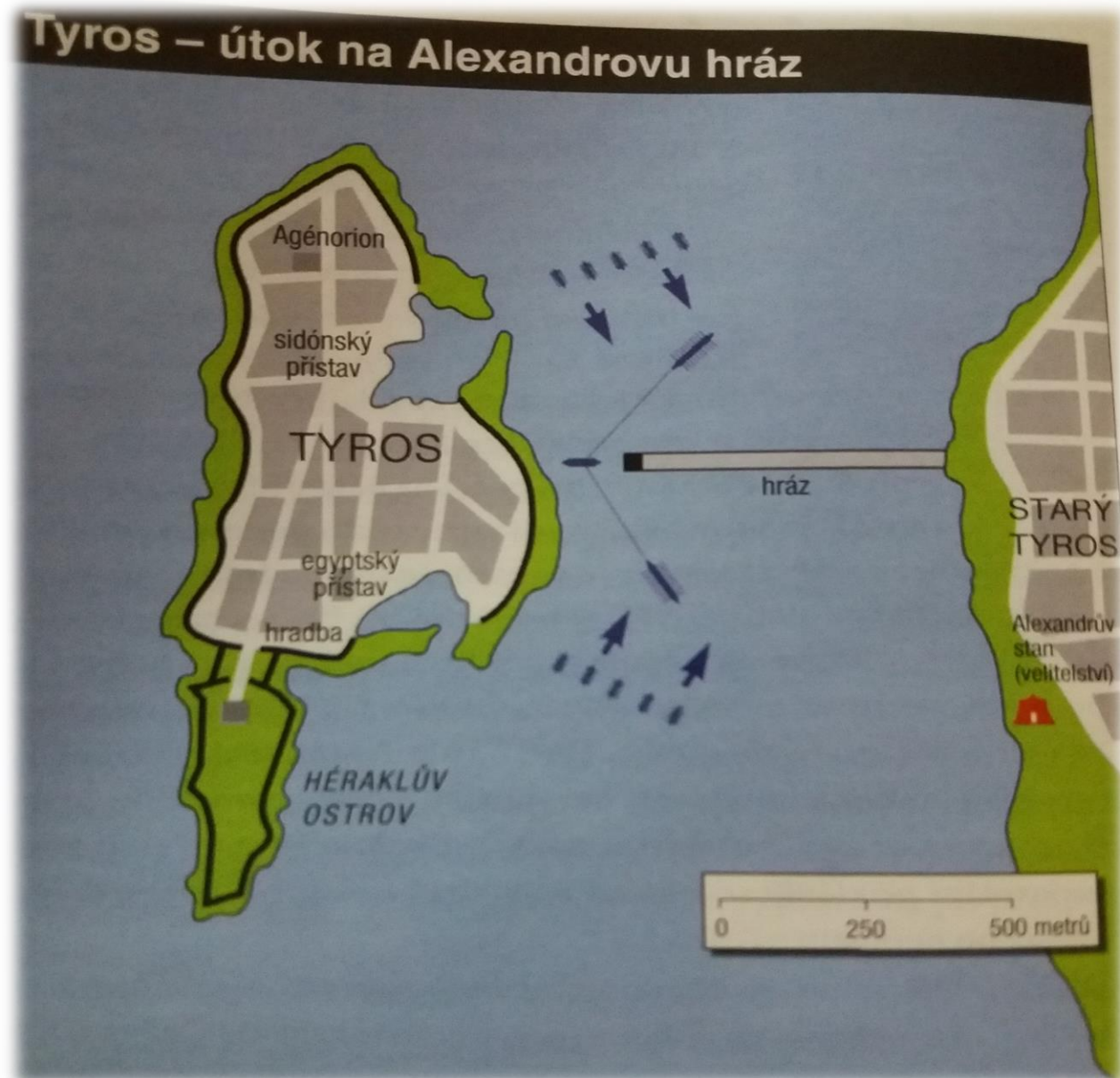
Cylice

Issos

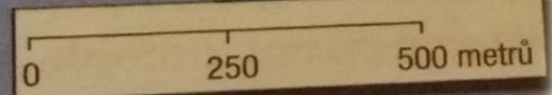
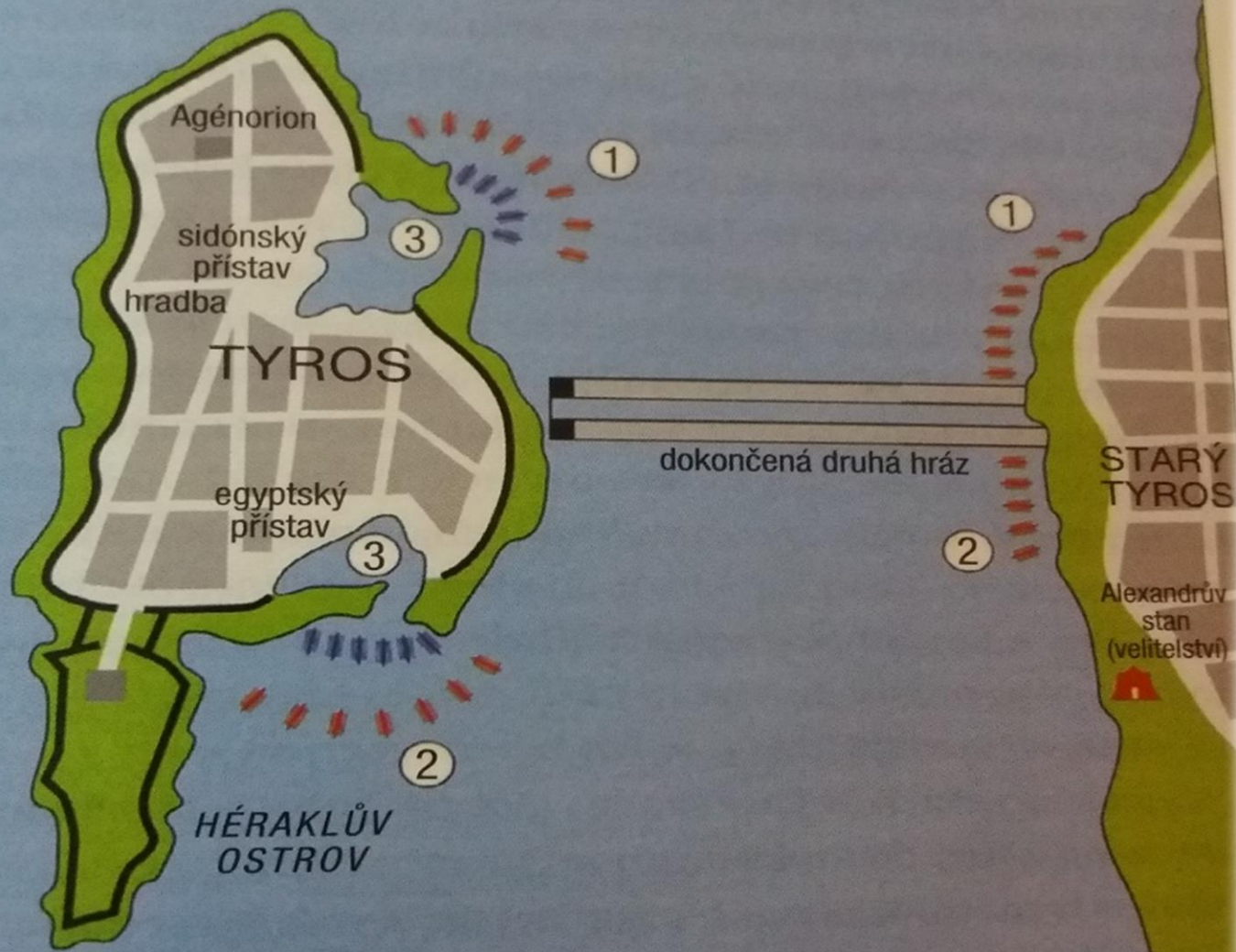

Darius

Obléhání Tyru

Tyros – Alexandrova blokáda

Obsazení Egypta

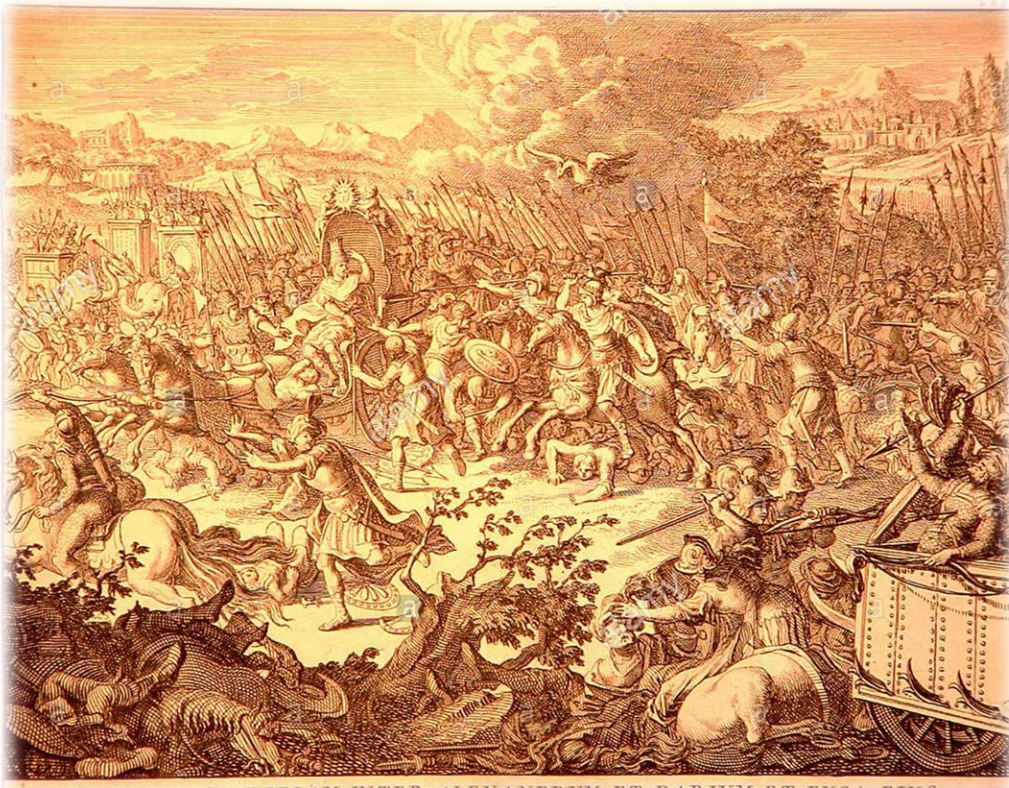
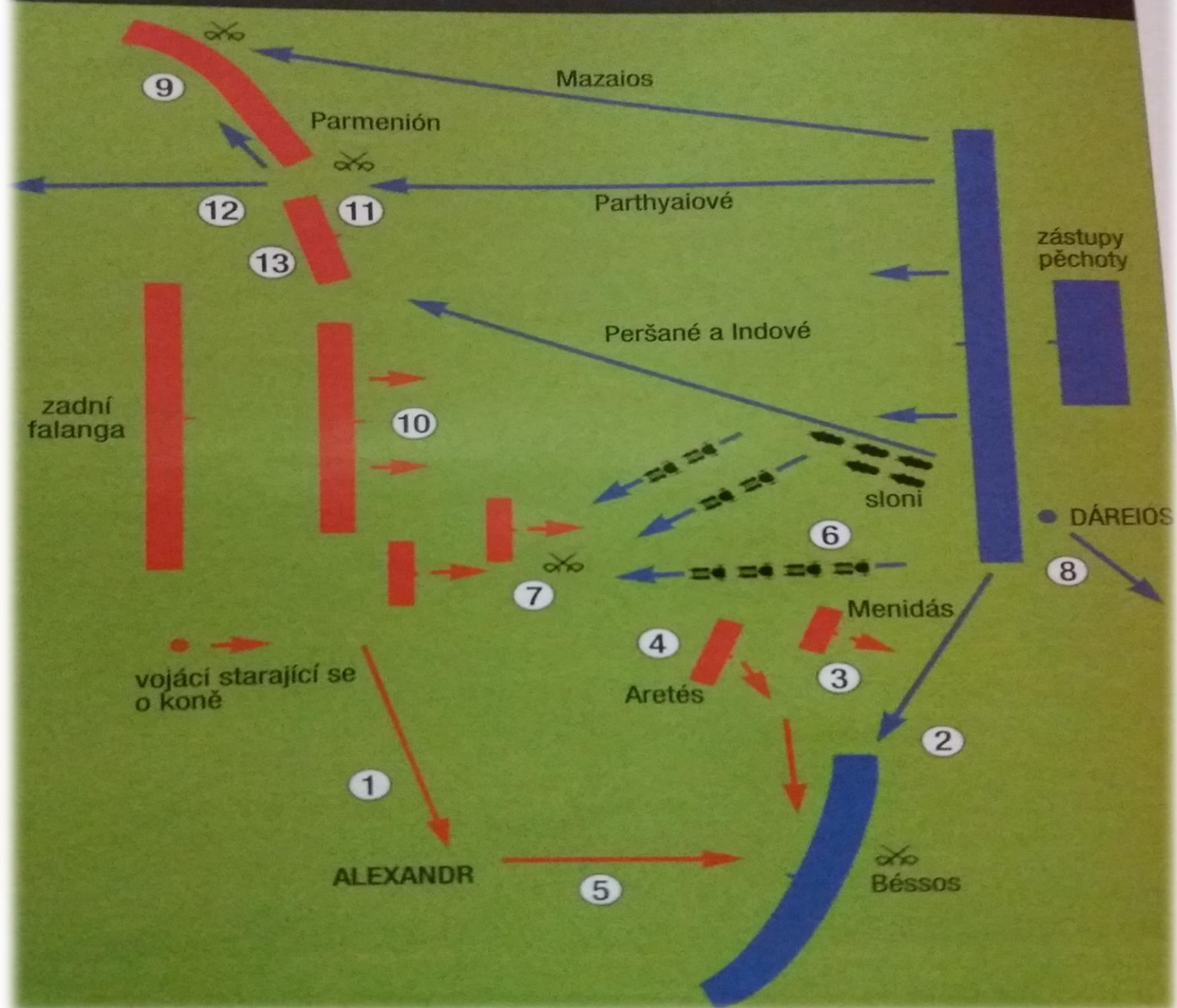
- Alexandrie
- Síwa (syn Ammóna/ Dia)

Bitva u Gaugamél

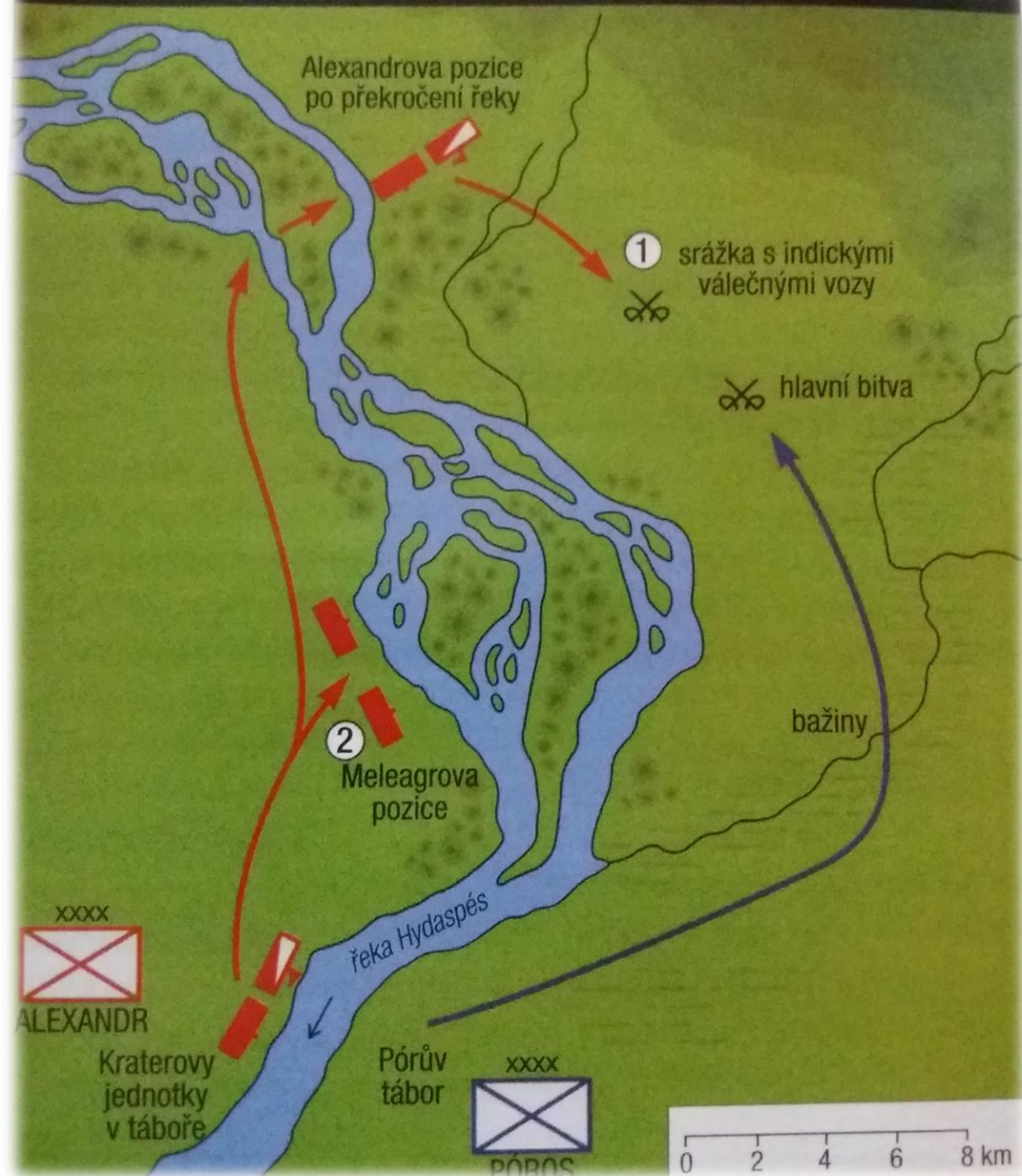
Bitva u Gaugamél – první fáze, schéma útoků a protiútoků

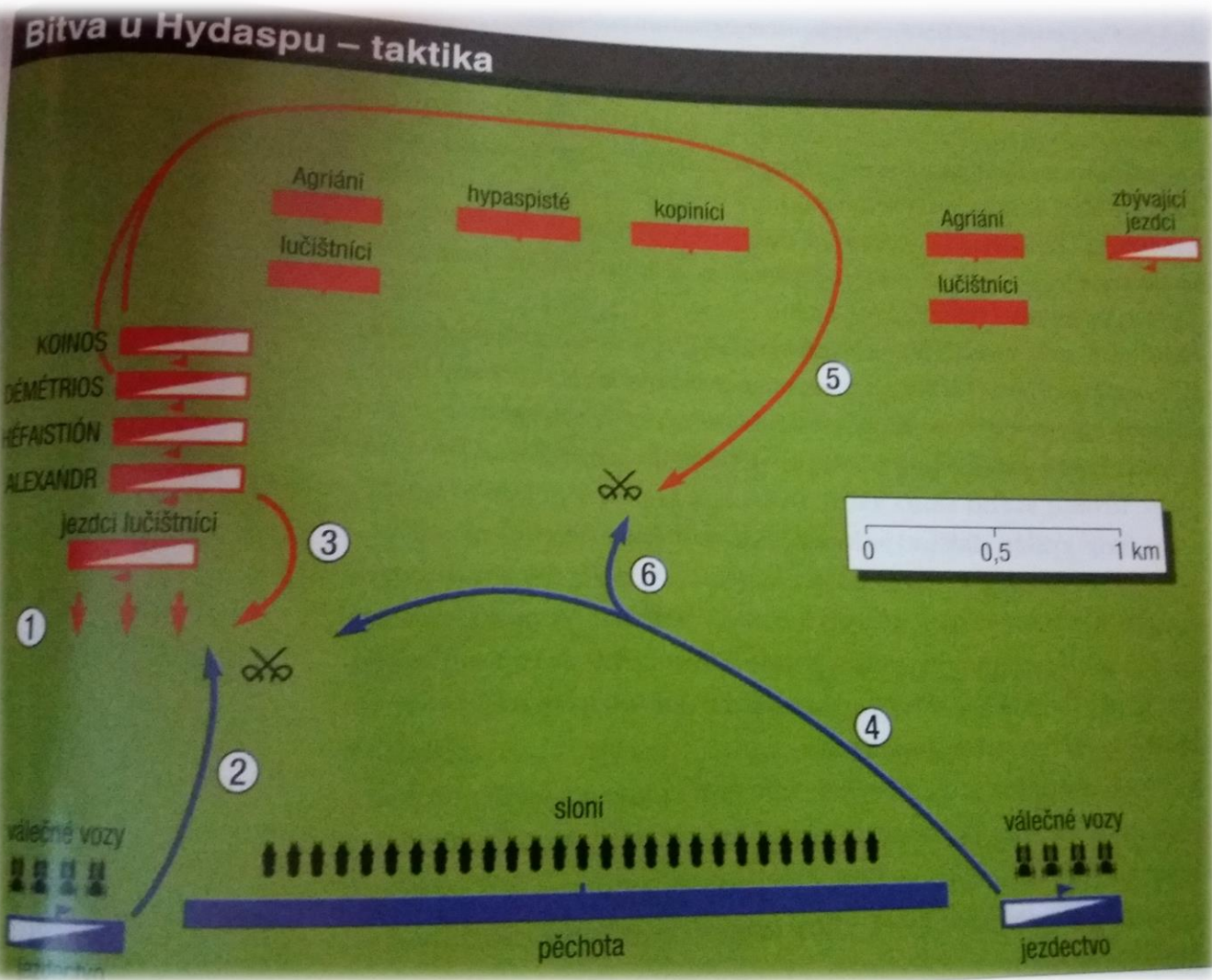
PROELIUM AD ARBELAM INTER ALEXANDRUM ET DARIUM ET EVGA EIVS.

Bitva u Hydaspu – strategie

Bitva u řeky Hydaspés

Smrt Alexandra

- 323 BC

